

Mirosława Białek

"Teoretyczne standardy zdrowia dzieci i młodzieży a ich środowiskowe uwarunkowania w regionie górnośląskim : studium pedagogiczno-społeczne", Ewa Syrek, Katowice 1997 : [recenzja]

Chowanna 1, 71-73

1997

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

„Chowanna”	Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego	Katowice 1997	R. XXXIX (XLX)	T. 1 (8)	s. 71—73
------------	--	---------------	-------------------	-------------	----------

Ewa Syrek:
***Teoretyczne standardy zdrowia
dzieci i młodzieży
a ich środowiskowe uwarunkowania
w regionie górnośląskim
Studium pedagogiczno-społeczne.
Katowice, Wydawnictwo
Uniwersytetu Śląskiego 1997, ss. 180.***

Problemy zdrowia i ekologii zajmują znaczące miejsce we współczesnej nauce. Nie tylko medycyna i biologia, ale wiele innych dyscyplin naukowych bada związki między człowiekiem i środowiskiem, wykrywa nowe zależności warunkujące istnienie organizmów na Ziemi.

Pewne rejony wysoko uprzemysłowione w szczególony sposób należy objąć troską ze względu na sytuację zdrowotną tam zamieszkujących. Do takich należy w Polsce region górnośląski, uznawany za obszar „klęski ekologicznej”.

Przeciętnemu czytelnikowi określenie to może się kojarzyć z terenem, który powinien być opuszczony przez wszystko, co żyje. Tymczasem województwo katowickie, które stanowi 2,1% powierzchni Polski, zamieszkuje 10,3% ludności kraju, z tego około 1/3 to dzieci i młodzież. Z tym regionem związane są ich obecne i przyszłe losy. Rozwinięty przemysł nie tylko warunkuje życie ludności osiedlowej tu od pradziada, ale w okresie Polski Ludowej ścigały tu całe rodziny robotnicze w celu poprawienia swego bytu. Wtedy

nie mówiło się głośno o zagrożeniach, jakie dla środowiska i człowieka stanowi skumulowanie przemysłu ciężkiego, wydobywczego, chemicznego na tak małym terenie, gdzie jednocześnie gęstość zaludnienia wynosi w miastach 1172 osoby na km².

W dyskusję o stanie zdrowia społeczeństwa regionu górnośląskiego włącza się Ewa Syrek, pracownik dydaktyczno-naukowy Uniwersytetu Śląskiego. W swej książce przedstawia sytuację zdrowotną dzieci i młodzieży, opierając się na badaniach przeprowadzonych w wybranych szkołach obszaru Górnego Śląska (a ściślej z terenu województwa katowickiego), aczkolwiek znaczącą część opracowania przeznaczyla na studium teoretyczne (co podkreślono w tytule), związane ze sferą zainteresowań pedagogiki społecznej.

Wstęp wprowadza nas w tematykę przez podkreślenie wartości zdrowia jako dobra osobistego, ale też rozumianego jako zasób gospodarki narodowej. Zawarte w tytule określenie „standardy zdrowia” Autorka na podstawie literatury w syntetyczny sposób obszernie i wyczerpująco zdefiniowała.

Pierwszy rozdział traktuje o związkach między medycyną a warunkami społecznymi. Wraz z rozwojem nauk medycznych i socjologii w Polsce wyodrębniła się również w latach sześćdziesiątych socjologia medycyny, której podstawy teoretyczne tworzono wcześniej — przede wszystkim w Stanach Zjednoczonych (Autorka przytacza wiele nazwisk polskich i obcych socjologów, którzy podejmowali badania z tego zakresu). Również inne nauki społeczne, w których obszarze zainteresowań pozostaje człowiek w całej złożoności psychofizyczno-społecznej, zmieniły oblicze medycyny na bardziej „humanistyczne”. W historii myśli pedagogicznej od początku było miejsce dla koncepcji wychowania zdrowotnego (pedagogiki zdrowia), którą można analizować w różnych aspektach.

Z pierwszego rozdziału dowiadujemy się również o różnych kierunkach we współczesnej edukacji zdrowotnej i polskich działaniach w zakresie Narodowego Programu Zdrowia.

W pracy niniejszej przyjęto procedurę badań diagnostycznych, mających ustalić, jaka jest sytuacja zdrowotna dzieci w wybranych szkołach podstawowych województwa katowickiego i jej środowiskowe determinanty. Temu celowi podporządkowano zarówno dobór zbiorowości badanych (N = 519), jak i teren badań. Metodologicznym zagadnieniom poświęcony jest w całości drugi rozdział tej książki.

W kolejnej części, zatytułowanej *Zdrowie jako problem społeczny*, Autorka wychodzi od omówienia pojęcia zdrowia, rozumienia tego terminu przez różne orientacje filozoficzne, od czasów Hipokratesa po współczesność. Szczegółowo opisuje sytuację zdrowotną dzieci i młodzieży regionu górnośląskiego, opierając się na dokładnym omówieniu grup dyspanseryjnych i na innych danych zgromadzonych w trakcie badań własnych. Stan

zdrowia najmłodszej części społeczeństwa ukazuje na tle danych dotyczących zdrowia całej populacji na Śląsku i w Polsce. Informacje ilustruje licznymi tabelami i wykresami.

Autorka przytacza sześć warunków, którym powinno odpowiadać zdrowe dziecko. Próbuje też wskazać, jakie braki zdrowotne występują u dzieci regionu uprzemysłowionego.

W poświęconym profilaktyce i promocji zdrowia czwartym rozdziale książki wracamy do obszarów bliższych na co dzień pedagogowi społecznemu, a mianowicie do problemów zdrowotnych w środowisku szkolnym, lokalnym i rodzinnym. Polska uczestniczy w światowych programach dotyczących promocji zdrowia. Złożoność uwarunkowań zdrowia zakłada konieczność współpracy między wieloma środowiskami, przy zastosowaniu różnych metod działania.

Jednym z największych zagrożeń współczesnego świata dla człowieka, rodziny i ludzkości są choroby, które nie dały się jeszcze ujarzmić naukowcom. Oczywiście, mowa o AIDS. Autorka pracy nie mogła pominąć milczeniem tak ważnego zdrowotnego problemu. Poświęciła mu ostatni rozdział zatytułowany *Rozwój cywilizacji a choroba AIDS*. Teoretyczne opracowanie tematu poparła wynikami sondażu przeprowadzonego wśród uczniów szkół ponadpodstawowych. Wyniki te niestety są niezadowolające, wiedza o „dżumie XX wieku” jest wrywkowa i fragmentaryczna. Wzbogacenie wiedzy młodzieży o tej chorobie stanowi ważne zadanie dla pedagogów — promotorów zdrowia, rodziny i społeczeństwa.

Jeszcze raz należy podkreślić znaczącą wartość książki Ewy Syrek i jej duży wkład pracy w wyczerpanie tematu. Sytuacja zdrowotna dzieci i młodzieży na Śląsku budzi niepokój, a w trudnych czasach społeczno-ekonomicznych niełatwo będzie ją poprawić. Jednak w trosce o nas samych powinniśmy, jako pedagodzy, nauczyciele, obywatele, podjąć wszelkie możliwe działania, by poprawić istniejący stan rzeczy.

Książka napisana przez pedagoga powinna trafić nie tylko do pedagogów, jako ludzi mających podobne spojrzenie na problem, ale też do rąk przedstawicieli innych grup społeczno-zawodowych, którym to zagadnienie trzeba przybliżyć, by podjąć wspólne działania na rzecz promocji zdrowia.

Omawianą książkę pragnę zatem polecić wszystkim zainteresowanym przyszłością młodego pokolenia Polaków, rozumiejąc, że zdrowie umożliwia ludziom uczynić życie lepszym, bogatszym i pełniejszym.

Mirosława Białek